AVERØY INDUSTRIPARK

ADRESSE COWI AS
Karvesvingen 2
Postboks 6412 Etterstad
0605 Oslo
Norway
TLF +47 02694
WWW cowi.com

DETALJREGULERINGSPLAN FOR LANDBASERT OPPDRETTSANLEGG I SMEDVÅGEN

KONSEKVENSUTREDNING

TEMARAPPORT KULTURARV

PROJEKTNR.	DOKUMENTNR.
A123181	

VERSION	UTGIVELSESDATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET	KONTROLLERT	GODKJENT
1.0	30.06.23	Temarapport kulturarv	MATO	NSAR	JLSK
2.0	01.12.2023	Temarapport kulturarv	MATO	NSAR	JLSK

INNHOLD

1	Forord	3
2	Sammendrag	4
3	Innledning	5
3.1	Beliggenhet og avgrensning	5
3.2	Beskrivelse av tiltaket	6
3.3	Fastsatt planprogram – utredningsbehov	8
3.4	Metode	8
3.5	Forutsetninger og kunnskapsgrunnlag	13
4	Dagens situasjon	17
4.1	Historisk utvikling	17
4.2	Vernestatus	21
5	Konsekvensutredning	23
5.1	Planområdet	23
5.2	Influensområdet	32
5.3	Samlet vurdering	42
6	Skadereduserende tiltak	43
6.1	Anleggsperioden	43
6.2	Permanent situasjon	44
7	Supplerende undersøkelser	45
8	Referanser	45

1 Forord

COWI bistår Averøy industripark med å legge til rette for etablering av anlegg for landbasert fiskeoppdrett i tilknytning til Averøy Industripark AS' eiendom i Smedvågen i Averøy kommune.

I den forbindelse skal det utarbeides detaljreguleringsplan med konsekvensutredning, herunder for fagtema kulturmiljø.

2 Sammendrag

Planalternativet vil samlet medføre noe miljøskade og dermed føre til noe negativ konsekvens for fagtema kulturarv, sammenlignet med referansealternativet (0-alternativet). Planalternativet vil direkte berøre flere automatisk fredete kulturminner og nyere tids kulturminner. Videre vil tiltaket slik det er vist bli et stort og synlig anlegg, som vil påvirke opplevelsen av kulturlandskapet i nærområdet.

Planalternativet vil medføre betydelig miljøskade nord i planområdet, ved delområde 1, som er gitt stor verdi. Her vil to automatisk fredete og flere nyere tids kulturminner, bli direkte berørt av tiltaket. Videre vil flere automatisk fredete kulturminner sikres i reguleringsplanen. Tiltaket vil påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring Smedvågen og småbruket Strandheim.

Ved delområde 2, som er gitt stor verdi, vil planalternativet medføre noe miljøskade. Her vil ett automatisk fredet kulturminne som er rester etter dens såkalte "Smedvågrøysa" bli direkte berørt av tiltaket. Videre vil to automatisk fredete kulturminner bli sikret i reguleringsplanen. Tiltaket vil påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring Klubbveien.

Ved delområde 3, som er gitt middels og delområde 4 som er gitt stor verdi, vil planalternativet medføre noe miljøskade. Her vil tiltaket påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring Klubbveien i sør, og omkring Gammelvegen i nord.

Ved delområde 5, som er gitt noe verdi, vil planalternativet medføre ubetydelig miljøskade.

De automatisk fredete kulturminnene som blir direkte berørt av planalternativet vil måtte søkes frigitt, jf. kulturminneloven. De automatisk fredete kulturminnene som ikke berøres direkte, blir regulert til LNF- formål og sikres med hensynssone H730 i plankart og bestemmelser.

Skadereduserende tiltak beskrives i kap. 6.

3 Innledning

Hensikten med planarbeidet er å legge til rette for etablering av anlegg for landbasert fiskeoppdrett i tilknytning til Averøy Industripark AS' eiendom i Smedvågen i Averøy kommune.

Averøy Industripark AS (AIP) er tiltakshaver for planarbeidet. COWI AS er engasjert av AIP som plankonsulent og rådgiver for å bistå i planprosessen og ved utarbeiding av nødvendig planmateriale.

3.1 Beliggenhet og avgrensning

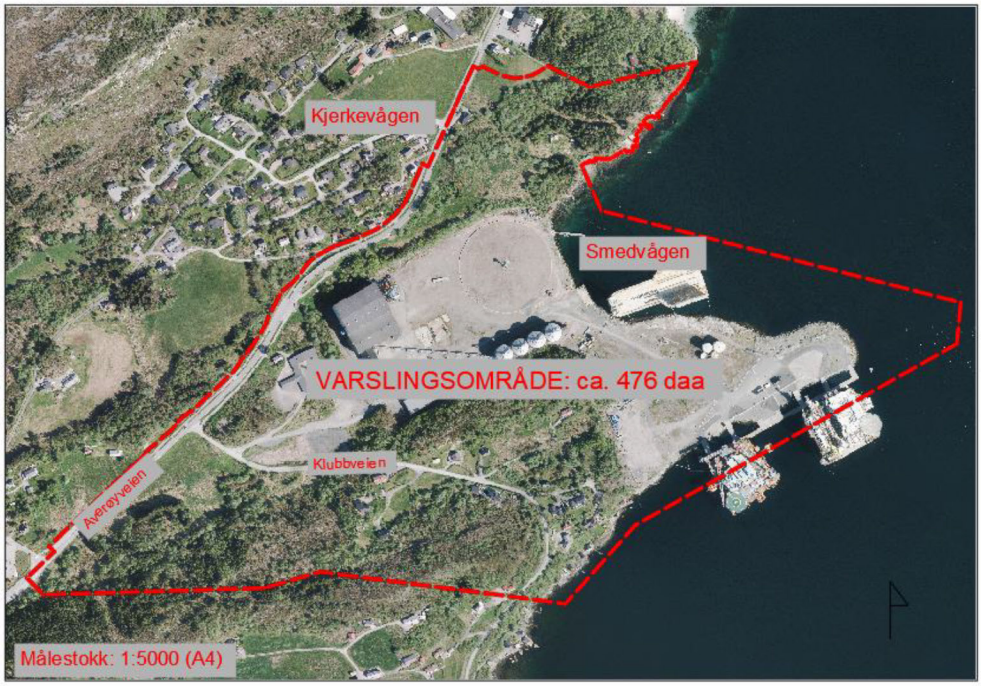
Averøy Industripark AS holder til i Smedvågen, ved Bremsnes i Averøy kommune, 3 km sørvest for Kristiansund sentrum. Industriparken ligger langs fv. 64 og med kort avstand til skipsleia langs norskekysten og innseilingen inn og ut til Norskehavet.

Figur 1: Oversiktskart som viser plassering av planområdet (kilde: gulesider.no).

Averøy Industripark AS (AIP) eier et stort industriområde på omtrent 260 daa, som er under utvikling med et bredt spekter av tjenester for havrommet, herunder marin næring, maritim- og annen industri, som rigg, skip og offshore.

AIP eier tre kaier, utvendig lagerareal, lagerbygninger, verkstedbygninger og kontorbygg. Eiendom og kaianlegg leies ut. Kai 2 og 3 med tilhørende 60 mål uteareal er sikret i henhold til internasjonale krav.

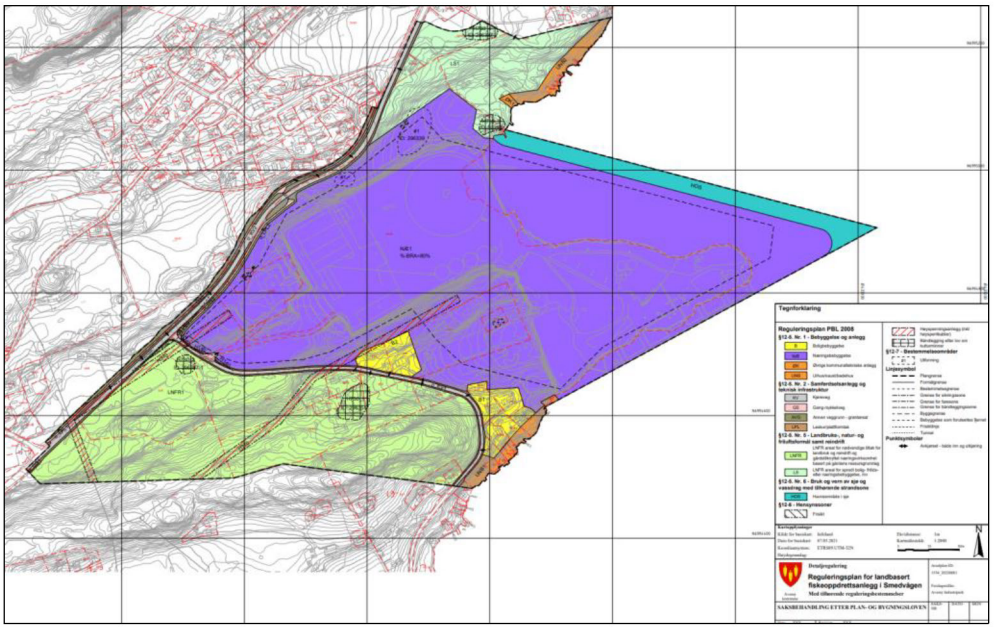

Figur 2: Forslag til varslingsgrense er vist med svart, stiplet strek. Den tilsvarer i stor grad grense for gjeldende reguleringsplan i området, men er utvidet noe nord-østover for ivaretakelse av evt. fyllingsfot på sjøbunnen. (Kilde: COWI AS)

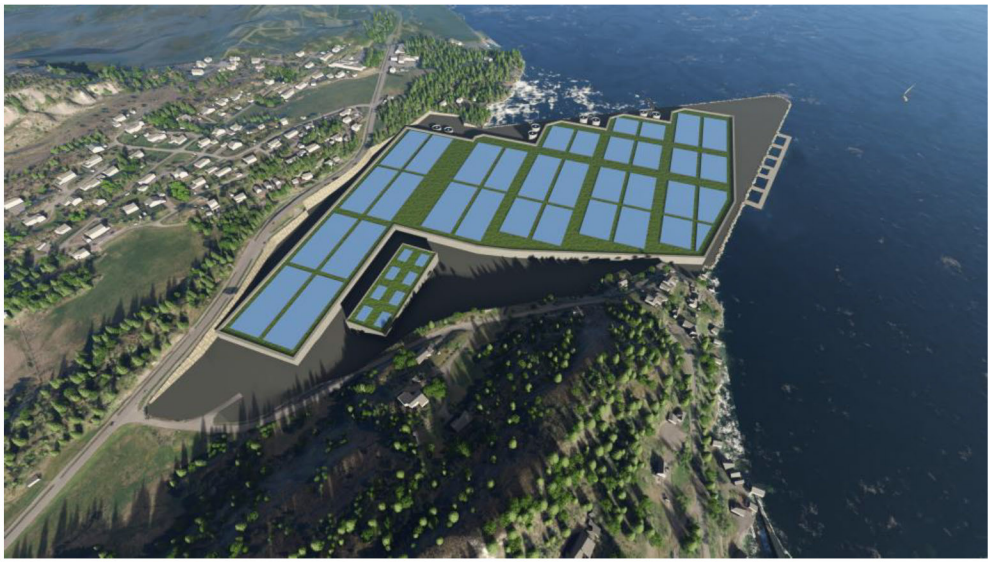
3.2 Beskrivelse av tiltaket

Planalternativet:

Detaljreguleringsplanen legger til rette for etablering av landbasert oppdrettsanlegg i Smedvågen. Planforslaget tilrettelegger for etablering av næringsbygg og fiskeoppdrettsanlegg på land i et område som allerede er tatt i brukt til havrelatertnæringsvirksomhet.

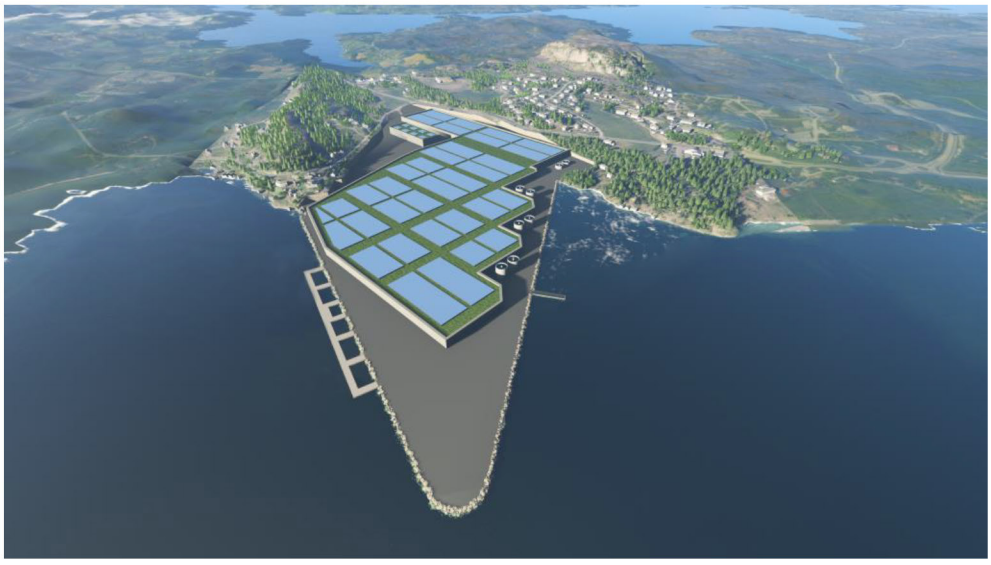

Figur 3: Utkast til plankart for tiltaket. (Kilde: COWI AS)

Figur 4: Skisse av tiltaket sett i fugleperspektiv i retning nord. (Kilde: COWI AS)

Det er ønskelig med en trinnvis utvikling av fiskeoppdrettsanlegget, fra en produksjon på 5000 tonn til 40 000 tonn. Det er per i dag gitt konsesjon til et anlegg for produksjon av 20 000 tonn. Anlegget vil ved maksutbygging ha en utnyttelse på 80% BRA. Dette tilsvarer en samlet bygningsmasse på ca. 185 000 m². Planlagt høyde på bebyggelsen er 17 meter over planert terreng som vil ligge på om lag 3 moh. Dette tilsvarer en gesimshøyde på 20 moh.

Figur 5: Skisse av tiltaket sett i fugleperspektiv i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Figur 6: Skisse av tiltaket sett i fugleperspektiv i retning vest. Kilde: COWI AS

Referansealternativet (0-alternativet)
Referansealternativet (0-alternativet) er definert som en videreføring av dagens situasjon, med AIPs virksomhet og arealbruk i området. Referansealternativet brukes til sammenligning med planlagt tiltak i utredningene.

3.3 Fastsatt planprogram – utredningsbehov

Konsekvensutredningen vil vurdere hvordan tiltakene i reguleringsplanen kan påvirke kulturminner og kulturmiljø i planområdet, både i anleggsperioden og etter at tiltaket er opparbeidet. Eventuelle avbøtende tiltak skal vurderes.

Kulturmiljøenes verdi vurderes, begrunnes, beskrives og kartfestes. Det vil også redegjøres for kulturminnenes eventuelle vernestatus (fredet, regulert til spesialområde bevaring etc.). Det skal i utredningen skilles mellom nyere tids kulturminner og automatisk fredede kulturminner, med ulik grad av vern og verneverdi.

Opplysninger hentes inn fra Riksantikvaren: Askeladden; Database for kulturminner, arkeologiske tilvekstkataloger, Møre og Romsdal fylkeskommune, avdeling for kulturarv, arkeologiske rapporter og bygdebøker. I tillegg vil grunneierne i området være en viktig informasjonskilde.

3.4 Metode

3.4.1 Generelt

Det er satt krav om konsekvensutredning av fagtema kulturarv i planprogram-met.

Denne utredningen er en sammenfatning av offentlig kjente opplysninger om kulturminner og kulturmiljø i planområdet. Som grunnlag for utredningen er det hentet inn kjent grunnlag/dokumentasjon av kulturminner og kulturmiljø.

Dokumentasjonen er basert på tilgjengelige kilder og litteratur, deriblant Askeladden og SEFRAK-registeret[1].

Konsekvensutredningen er gjennomført i henhold til planprogrammet og metodikk etter Miljødirektoratets veileder M-1941 «Konsekvensutredninger for klima og miljø».

I denne utredningen har vi valgt å skildre område gjennom en kulturhistorisk beskrivelse, fremfor å benytte metodikkens tabell for tid-/rom.

Konsekvensutredningen er utført iht. følgende hovedtrinn:

- *Kulturhistorisk beskrivelse og vurdering av dagens situasjon.*
- *Beskrivelse, beregninger eller vurdering av tiltakets påvirkning og konsekvenser i forhold til referansealternativene.*
- *Dersom det avdekkes omfattende negative konsekvenser av tiltaket, skal avbøtende tiltak for hvert fagtema beskrives. Behovet for nærmere undersøkelser skal også vurderes*.

3.4.2 Avgrensning av tema

Hovedmålet med konsekvensutredning for fagtema kulturminner og kulturmiljø er å skaffe kunnskap om viktige kulturhistoriske verdier i plan- og influensområdet, slik at dette kan legges til grunn i videre planlegging og ved valg av alternativer.

Geografisk begrenser analysen til planområdet med tilliggende influensområder.

3.4.3 Kriterier for vurdering av verdi

Kulturminneloven gir en bred definisjon av hva som er kulturminner og kulturmiljø. Dette betyr at ikke alle kulturminner eller kulturmiljø kan eller skal vernes. I forvaltningen av kulturminner blir det lagt vekt på at mangfoldet av kulturmiljø og kulturminner skal tas vare på, og at et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Det skal legges vekt på kulturhistoriske sammenhenger fremfor enkeltobjekt.

Verdisettingen av kulturminner og landskap er rangert etter følgende skala:

Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi eller forvaltningsprioritet	Stor verdi eller høy forvaltningsprioritet	Svært stor verdi eller høyeste forvaltningsprioritet

Kulturminner og kulturmiljø har verdi som kilde til kunnskap, som grunnlag for opplevelse og som ressurs for bruk. Dette er med på å danne grunnlaget for vern. De ulike kriteriene tilknyttet vurderingen av kunnskaps- og opplevelsesverdier kan

1 SEFRAK er et landsdekkende register over eldre bygninger og andre kulturminner i Norge. Navnet er en forkortelse for Sekretariatet For Registrering Av faste Kulturminner. Det er kommunene og fylkeskommunene som har ansvar for bygningene i SEFRAK-registeret.

overlappe hverandre. Metoden har beskrevet ett sett med vernekategorier som sammen med predefinerte verdivurderinger legges til grunn for verdivurderingene. Hvilke kriterier som blir lagt mest vekt på, er avhengig av de aktuelle kulturminnene eller kulturmiljøene. Kulturmiljøer med ubetydelig verdi, og som ikke anses å være beslutningsrelevante, omtales i liten grad.

Verdivurderingen er holdt på et generelt nivå. Kulturminner fra middelalderen eller tidligere er automatisk fredet etter Kulturminneloven, og har sammen med vedtaksfredete kulturminner per definisjon stor verdi.

3.4.4 Kriterier for vurdering av påvirkning

Påvirkning er et uttrykk for endringer som tiltaket vil medføre på det berørte kulturmiljøet. Vurderinger av påvirkning relateres til den ferdig etablerte situasjonen. Det er kun områder som blir varig påvirket, som vurderes. Påvirkning kan være direkte eller indirekte, reversibel eller irreversibel, kvantitativt og/eller kvalitativt og positiv eller negativ. Vurderingene tar utgangspunkt i direkte inngrep/arealbeslag, nærvirkninger (fysiske og visuelle), visuelle fjernvirkning og tiltakets utforming (se tabell 3-1). Skalaen for påvirkning er inndelt i fem trinn, og går fra sterkt forringet til forbedret.

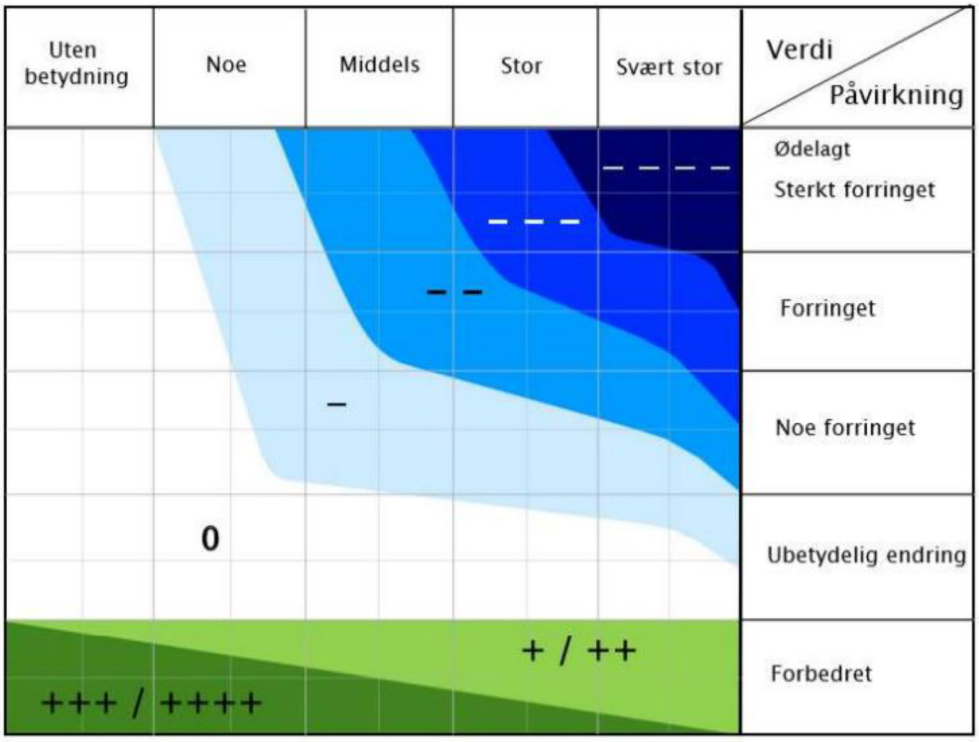
Skalaen utgjør y-aksen i konsekvensvifta. Vurdering av påvirkning gjøres i forhold til situasjonen i referansesituasjonen (0-alternativet). Ubetydelig endring utgjør 0-punktet på skalaen.

Tabell 3-1: Tabell for vurdering av tiltakets påvirkning på kulturmiljø og kulturminne

Tiltakets påvirkning	Direkte inngrep/ arealbeslag	Nærvirkninger (fysiske og visuelle)	Visuell fjernvirkning	Tiltakets utforming
Forbedret	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til at det blir mulig å restaurere kulturmiljøet eller kulturminner.	Bedrer den visuelle kontakten innad i kulturmiljøet. Fjerner barrierer. Bedrer innsyn/utsyn fra nærområdet til/fra kulturmiljøet. Bidrar til reduksjon i støy og/eller støv. Reduserer faren for flom, fukt i kulturmiljøet eller erosjon.	Utsynet fra kulturmiljøet bedres/ gjenopprettes fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet bedres/gjenopprettes	Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får bedret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger styrkes.
Ubetydelig endring	Ingen direkte inngrep/arealbeslag	Ingen eller ubetydelig visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger	Ingen eller ubetydelig visuell fjernvirkning.	Tiltaket framstår som en konstruktiv helhet med god volumoppbygging og god sammenheng med omgivelsene.
Noe forringet	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet med direkte inngrep/arealbeslag, tap av mindre viktige enkeltkulturminner.	Endrer i noen grad den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i noen grad opp kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet reduseres noe fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i noen grad påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til noe redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør. Bidrar til noe fuktigere forhold og seinere opptørking innenfor kulturmiljøet. Bidrar til noe økt eller endret erosjon som vil påvirke kulturmiljøet negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Utsynet fra kulturmiljøet blir noe endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres i noen grad. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får noe redusert eller endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes i noen grad.	Tiltaket framstår i noen grad som en konstruktiv helhet, har noe dominerende volumoppbygging og noe dårlig sammenheng med omgivelsene.
Forringet	Deler av kulturmiljøet går tapt gjennom direkte inngrep/arealbeslag. Viktige enkeltkulturminner går tapt. Videre bruk av kulturmiljøet vanskeliggjøres	Endrer den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter opp kulturmiljøet og skaper barrierer. Innsynet til kulturmiljøet reduseres vesentlig fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør. Bidrar til fuktigere forhold og seinere opptørking innenfor kulturmiljøet. Bidrar til økt eller endret erosjon som vil gi fare for skade eller påvirke kulturmiljøet negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Utsynet fra kulturmiljøet blir sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får sterkt endret eller redusert utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes.	Tiltaket framstår i liten grad som en konstruktiv helhet, har dominerende volumoppbygging og dårlig sammenheng med omgivelsene.
Sterkt forringet	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet gjennom direkte inngrep/arealbeslag. Ødelegger den mest verdifulle delen av miljøet. Ødelegger videre bruk av kulturmiljøet. Svært viktige enkeltkulturminner går tapt.	Blokkerer eller endrer sterkt den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i stor grad opp kulturmiljøet og skaper barrierer. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i stor grad påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til svært redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet sterkt negativt ved nedbør. Bidrar til svært mye fuktigere forhold og seinere opptørking innenfor kulturmiljøet. Bidrar til svært økt eller endret erosjon som vil skade eller påvirke kulturmiljøet sterkt negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Utsynet fra kulturmiljøet blir blokkert eller sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige mister, eller får sterkt endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes vesentlig.	Tiltaket framstår helt uten konstruktiv helhet, har svært dominerende volumoppbygging og svært dårlig sammenheng med omgivelsene.

3.4.5 Kriterier for vurdering av konsekvens

Med utgangspunkt i verdi og påvirkning fastsettes konsekvensen for det enkelte kulturmiljø ved hjelp av konsekvensvifta (se under, fig. 3-1). Konsekvensen for hvert kulturmiljø framkommer ved å sammenholde verdivurderingen med vurderingen av tiltakets påvirkning. Hva som vektlegges i hvert enkelt prosjekt, gjøres på grunnlag av en faglig vurdering. I tillegg gis en vurdering av relativ forskjell i rang, der det gjøres tydelig hvilke alternativer som er relativt like og hvilke som er alternativer som er vesentlig bedre eller dårlige. Alle konsekvensvurderinger av kulturmiljøer begrunnes av fagutreder, og eventuell beslutningsrelevant usikkerhet beskrives.

Figur 1: Illustrasjonen viser konsekvesnvifra for konsekvensvurdering av delområder.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
- - - -	4 minus (- - - -)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
- - -	3 minus (- - -)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
- -	2 minus (- -)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+/++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++/ ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 2: Illustrasjonen viser tabell med skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder.

For hvert alternativ av planen eller tiltaket, skal samlet konsekvens for kulturmiljøet vurderes ved å sammenstille de ulike alternativene opp mot hverandre. Resultatene fra konsekvensvifta, og tilhørende begrunnelse for konsekvensgrad for hvert enkelt kulturmiljø, brukes til en samlet vurdering av konsekvensgrad for kulturmiljø for planen eller tiltaket. Hvis det er flere alternativer gis en samlet vurdering for hvert alternativ.

Alternativer / Vurderinger		Nullalternativet	Et eller flere alternativer		
			Alternativ A	Alternativ B	Alternativ C
Konsekvens for delområder	Delområde A	0	Alvorlig miljøskade (---)	Betydelig miljøskade (--)	
	Delområde B	0	Alvorlig miljøskade (---)	Noe miljøskade (-)	
	Delområde C	0	Betydelig miljøskade (--)	Ikke berørt	
	Delområde D	0	Ikke berørt	Noe miljøforbedring (+) / Betydelig miljøforbedring (++)	
	Delområde X	0	Noe miljøskade (-)	Noe miljøskade (-)	
Avveininger	Begrunne høy/lav vektlegging av enkelte delområder				
	Samlede virkninger				
Vurdering av samlet konsekvens for miljøtema	Samlet konsekvensgrad		Stor negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens	
	Begrunnelse				
Rangering	Rangering				
	Begrunnelse for rangering				

Figur 3:Skala og veiledning for konsekvensgrad av samlet kulturmiljø.

Eventuell merbelastning for kulturmiljø, som følger av at flere faktorer virker samtidig, skal synliggjøres i den samlede vurderingen av konsekvens for miljøtemaet. Dette kan for eksempel være klimaendringer eller arealbruksendringer i utredningsområdet som kan forsterke konsekvensen for kulturmiljø. Til slutt skal det fastsettes samlet konsekvensgrad for kulturmiljø som begrunnes. Det skal framgå tydelig hva som har vært utslagsgivende for den samlede konsekvensen for kulturmiljø. Alternativene rangeres.

3.5 Forutsetninger og kunnskapsgrunnlag

3.5.1 Definisjon

Kulturminner og kulturmiljø er definert i Lov om kulturminner av 1978.

Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Begrepet kulturmiljø er definert som et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Automatisk fredete kulturminner omfatter alle faste kulturminner fra før 1537 og alle stående byggverk med opprinnelse fra før 1650 (disse må erklæres automatisk fredet dersom de er oppført i perioden 1537-1649), samt samiske kulturminner eldre enn 100 år. Fredningen omfatter vanligvis en sikrings-sone på fem meter rundt kulturminnet (Kml. § 6).

Kulturminner fra tiden etter år 1537 betegnes nyere tids kulturminner og kan fredes ved enkeltvedtak. Skipsfunn eldre enn 100 år er statens eiendom og behandles i praksis som automatisk fredete kulturminner (kml. § 14). Slike funn kan ikke frigis gjennom planvedtak, men krever særskilt dispensasjons-vedtak.

Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet, som viser utviklingen som danner grunnlaget for dagens samfunn. Kulturminnene er uerstattelige verdier, som vi har et ansvar for å forvalte på best mulig måte.

Kulturlandskap er landskap som er betydelig preget av menneskelig bruk og virksomhet.

3.5.2 Føringer

Nasjonale føringer

Sammen med forvaltningen av naturressurser utgjør kulturminner og kulturmiljø hovedelementene i en samlet miljø- og ressursforvaltning. Ifølge nasjonale retningslinjer for miljøforvaltningen skal mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø tas vare på og et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Grunngivelsen for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som kilde til kunnskap, som grunnlag for opplevelse og som bruksressurs. Følgende nasjonale retningslinjer, planer og føringer legges til grunn i forvaltningen:

Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning 2021 til 2030 - del 2 et klima i endring.

St. meld. Nr. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken - Engasjement, bærekraft og mangfold.

St.meld. nr. 16 (2004–2005) «Leve med kulturminner» presenterer regjeringen en handlingsplan for kulturminnepolitikken fram mot 2020.

Stortingsmelding nr. 35 (2012–2013) «Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken» viderefører mye av hva som står skrevet i Stortingsmelding nr. 16.

Regionale føringer

Regional delplan for kulturminner av regional og nasjonal verdi: Planen har som hovedformål å utvikle strategier for forvaltning, formidling og bruk av kulturarven i Møre og Romsdal som flest mulig er samde om. Det er videre et mål at planprosessen skal være med på å heve kunnskapen om regionen sine kulturarvverdier. Arbeidet tar sikte på å utvikle felles verdiforståelseiog samhandling og skape et bedre samspill mellom vern, bruk og verdiskaping. Planen skal gi en presentasjon av et utvalg viktige automatisk freda kulturminne og en oversikt over kulturminne fra nyere tid som har regional og nasjonal verdi og lage handlingsprogram for hvordan de kan tas vare på. En slik oversikt vil gjøre fylkeskommunen sin forvaltning av fagansvaret mer forutsigbar og vil fungere som et grunnlag for prioriteringer av vernetiltak og restaureringsarbeid. Med avgrensa ressurser til restaurerings- og vernetiltak, er det viktig å gjøre de rette prioriteringene. Det er også svært viktig at heile samfunnssystemet har kjennskap til kva kulturminne og kulturmiljø som har ekstra høy verdi og må behandles etter det i for eksempel arealforvaltning og byggesakssammenheng. Fylkeskommunen, kommunene, regionalt næringsliv, private eiere, skoler, museer og frivillige organisasjoner treng oversikter til sitt samarbeid og sine prioriteringer. Planen vil bli lagt til grunn for fylkeskommunen sine innspill til kommunal planlegging og elles for prioritering av vernetiltak, restaureringsarbeid, formidling og tilskuddsforvaltning. Kommunene vil bli oppfordret om at vedtatt plan med oversikt over kulturminner og kulturmiljø av regional og nasjonal verdi skal vurderes for innarbeidelse i kommuneplan og detaljplaner.

Planen omtaler en rekke kulturminner og kulturmiljø i Averøy kommune.

Lokale føringer

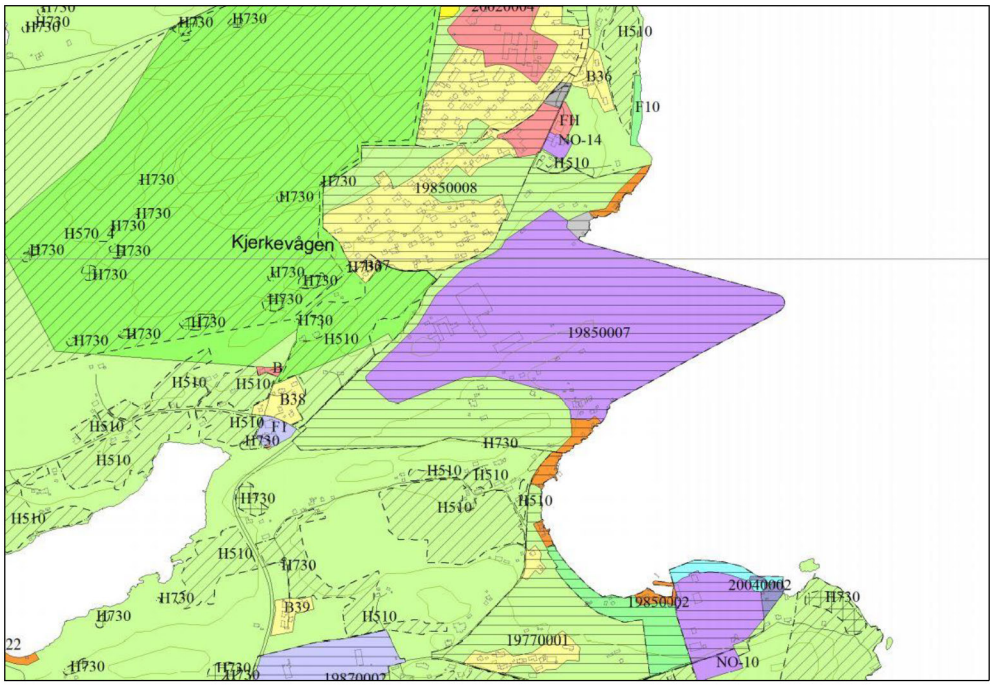
Kommuneplan for Averøy:

Hensynssone H910_07: "Innenfor områder markert med planID og angitt som detaljeringsområde gjelder egne bestemmelser og plankart. På kommuneplankart visualiseres generalisert arealbruk i disse områder uten rettsvirkning." (KPA best. §3.1)

Det er vist et mindre båndleggingsområde etter lov om kulturminner (H730) langs søndre del av varslingsgrensa.

Sørover og nordover langs sjøen er det areal avsatt til eks. naust (mørk gul) og parkering/samferdselsanlegg (grått).

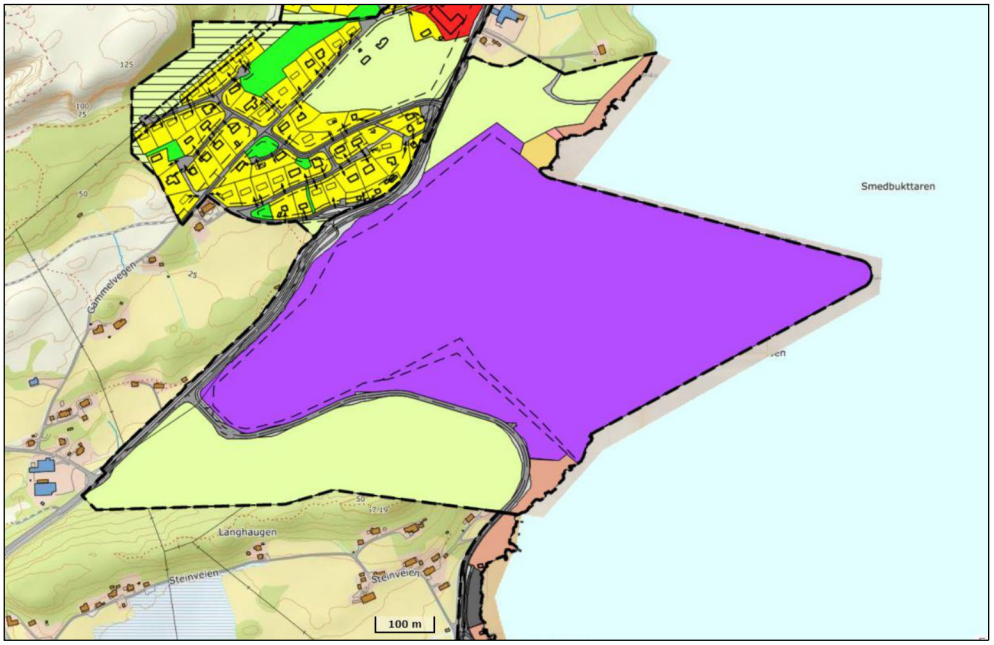
Innenfor varslingsgrensa er det ellers areal avsatt til LNFR.

Figur 7: I kommuneplanens arealdel er området angitt som "detaljeringsområde", med generalisert arealbruk næringsbebyggelse. (Kilde: eByggWeb/Averøy kommune)

Gjeldende reguleringsplaner:

I planområdet er følgende reguleringsplan gjeldende: PlanID:19850007 "Bremsnes 2" (18.10.1985).

Figur 8: Gjeldende regulering i området som viser industriformål. (Kilde: eBygg-Web/Averøy kommune)

Uttalelse fra kulturminnemyndighet

Uttalelse fra Møre- og Romsdal fylkeskommune til varsel om oppstart datert 04.04.2022

Automatisk freda kulturminne:

«Innanfor planområdet er det fleire kjente automatisk freda kulturminne. Fleire av disse er fjerna på 70-talet, men nokre av dei ligg bevart. Det ligg eit røysfelt ID92292, og ei røys ID92286. Begge kulturminna er dårleg kartfesta og lite dokumentert. Vi vil komme med fråsegn til disse kulturminna når det er kontrollregistrert.

Vi vurderer også resten av planområdet til å ha potensial for automatisk freda kulturminne, særleg knytt til aktivitetsområde og buplassar frå steinalder, gravrøyser, og busettings- og dyrkingsspor frå bronsealder-jernalder. Reguleringsområdet ligg i hellande terreng som strekk seg over deler av eit område som har vore ei stabil førhistorisk strandsone mellom ca. 8000-6000f.kr. Det ligg også fleire gravrøyser frå bronsealder/jernalder innan for og i nærleiken av planområdet. I samband med reguleringa av området i 1985 vart det ikkje gjennomført arkeologisk registrering jf. KML§9. Vi vil på grunnlag av dette stille krav om arkeologisk registrering, jamfør §9 i (KML). Vi gjer merksam på att iltakshavar må dekkje utgiftene ved ei slik undersøking, jamfør KML§§9 og 10. Kulturavdelinga ber om skriftleg aksept på vedlagte budsjett, i tråd med dei nasjonale retningsliner forbudsjettering av slike arkeologiske registreringar. Budsjettet er eit maksimumsbudsjett. Vesentlege uføresette forhold kan gje grunnlag for utarbeiding av nytt budsjett. Forundersøkinga vi det være aktuelt å nytte metodane manuellprøvestikking etter steinalder og å sjakte med maskin etter buplassar, graver og andre automatisk freda kulturminne under markoverflata. All korrespondanse skjer elektronisk, også utsending av arkeologisk fagrapport. Ved tinging og aksept av budsjett vert det føresett at tiltakshavar klarerer forholdet til grunneigarar, brukarar og eventuelt andre omsyn. (..)»

Nyere tids kulturminner:
«Det er fleire SEFRAK-registrerte bygg både søraust og nordaust i det varsla planområdet. SEFRAK-registeret daterer dei fleste av desse til seint 1800-tal medan eit er datert til før 1850. Averøy kommune bør vere merksame på desse-husa og kulturavdelinga ber at det må bli vurdert om nokon av desse husa bør bli tatt særleg omsyn til i reguleringsplanarbeidet.»

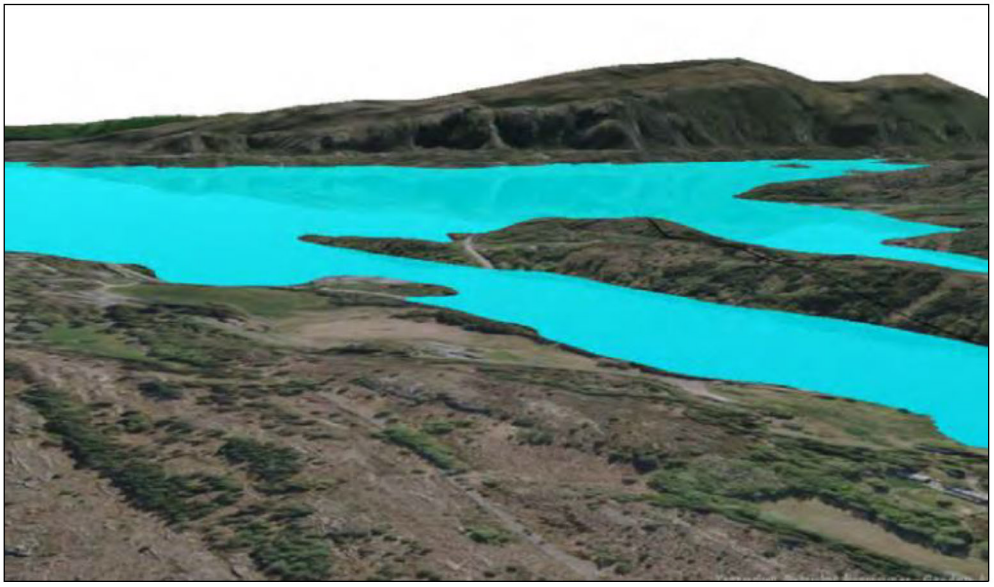
Marine kulturminner:
«NTNU Vitenskaps museet er fagmyndighet for kulturminner under vann i Midt-Norge. Vi skal vurdere alle planlagte tiltak i sjø og vassdrag utfra hensynet til en eventuell konflikt med kulturminner under vann som er fredet, eller vernet ,i medhold av Lov om Kulturminner av 9. juni 1978 nr.50 §§ 4 eller 14.Dersom en reguleringsplan åpner for inngrep i sjø eller vassdrag i form av mudring eller annen graving, utfylling, moringer, pæling eller annet, kan NTNU Vitenskapsmuseet kreve å gjennomføre en marinarkeologisk befaring på stedet, avhengig av tiltakets art og omfang, jf. kulturminneloven §9. Hensikten med en slik befaring er å avklare hvorvidt nevnte inngrep kan skade fredede eller vernede kulturminner under vann eller i strandsonen. Vi ber om at tiltakene i sjø blir nøye beskrevet i det videre planarbeidet, med hensyn til materialbruk, alle inngrep i sjø (mudring, dumping, fylling etc.) og reelle dimensjoner (herunder fyllingsfot for eventuelle utfyllinger), og at dette tydelig fremkommer på kart materialet. Vitenskapsmuseet ber om å få oversendt 1. utkast av reguleringsplanen med reguleringsbestemmelser og kartmateriale, til uttalelse når dette foreligger.»

4 Dagens situasjon

4.1 Historisk utvikling

De første menneskene befolket området for ca. 11.300 år siden. Funn av en pilspiss i flint bekrefter deres tilhold i Bremsneshola. De første menneskene har antagelig vært fangst- og veidemenn uten fast bosted.

Havstigningen inntraff for om lag 10 000 år siden på Averøy. I Smedvågen endte den med at havnivået hadde et stabilt platå på rundt 17 meter over dagens havnivå, gjennom store deler av steinalder. På dette tidspunkt ville det gått et sund mellom Smedvågen og Kjerkvågen. Siden ca. 5000 f.Kr. har havnivået i området sunket jevnt til dagens nivå.

Figur 9: Gjennom steinalder og deler av bronsealder ville det gått et sund mellom Smedvågen og Kjerkvågen. Sett fra toppen av Bremsneshatten. (Illustrasjon av Møre og Romsdal fylkeskommune).

På Bremsnes gård og Kvernes prestegård har man funnet tingsteder i form av steinringer og en fallosskulptur. Mellom Bremsnes gård og sjøen ligger en gammel steinring (såkalt domring). Den gamle steinringen og funnet av stolpehull etter et stort hus, vitner om gudedyrkelse her fra eldre tider. Steinringen er trolig minst 3.500 år gammel, dvs. fra tidlig bronsealder. Fra tidlig vikingtid har steinringen vært et samlingspunkt for tingmenn i regionen. I minst 600 år har stedet vært hovedsete for politisk og militær makt.

Hele den store halvøya som utgjør nordenden av Averøya hører inn under Bremsnesgården. Opprinnelsen til navnet Bremsnes har sin rot i det norrøne ordet for brenning, "brim". Trolig er gården en av de eldste på Averøy. Bremsnes har hatt en sentral rolle i Norges historie.

Bremsnes ligger svært nær den gamle indre skipsleia mellom Trondheim og Bergen, og har store topografiske fordeler. Det ble tidlig opprettet vardevakt på Bremsneshatten, for å ha kontroll over skipstrafikken og mulig fiendtlig angrep.

Bremsnes gård var et maktsenter politisk, og med store rikdommer og verdier å forvalte. Gården hadde sannsynligvis flere leidangskip. Funn fra Bremsnes viser at høvdingene drev sine virksomheter langt utover landets grenser. De har trolig seilt mot England, Irland, Orknøyene og andre steder vest i Europa, men også drevet handel med landene rundt Middelhavet og mot øst til Bysants og Russland.

Vest for Bremsnes gård ligger den såkalte Bremnes berg også kalt ("Bremsneshatten"). Den karakteristiske "hatten" var og er et kjent landemerke for skipsfarten langs kysten. Ved foten av berget finnes en rekke steinalderboplasser.

Oppe på Ladegårdsberget ble det bygget en borg i stein, denne ble plukket ned omkring år 1675,.

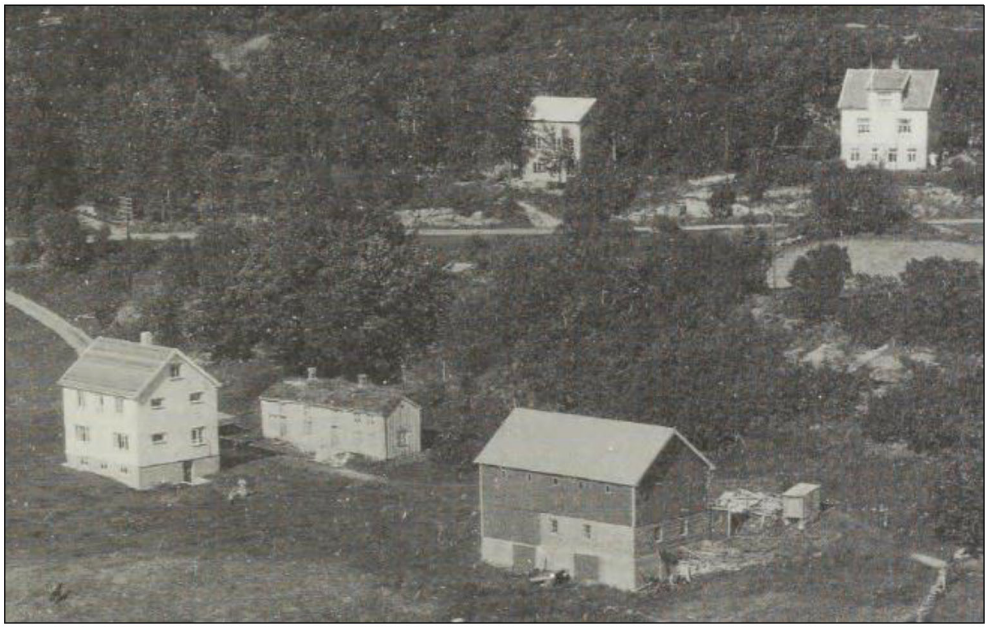
Like ved gården ligger Bremsnes kirke, som ble gjenreist etter brann i 1770. Når folket på øyene kom roende og seilende til kirken på Bremsnes, la de til og fortøyde båtene sine i Kirkevågen, derav navnet.

Figur 10: Steinringen ved Bremsnes. (Kilde: COWI AS)

Bosetningen i Kirkevågen er av nyere dato. Den første rydningsseddelen ble utstedt i 1837 på Midtre Kirkevåg. Året etter ble Kirkevåg bygslet.

Da formannskapslovene ble innført i 1837 la Kvernes prestegjeld grunnlaget for etableringen av Kvernes formannskapsdistrikt (senere Kvernes herred og til sist Kvernes kommune) som omfattet Averøya og store deler av omlandet.

Figur 11: Eldre foto av Nedre Smevågen som nå er revet. (Gården lå tidligere lå innen industriområdet). (Kilde: Bygdebok for Averøya)

Under kommunesammenslåingsprosessene på 60-tallet ble Averøy kommune opprettet i 1964 ved at man slo sammen deler av daværende Kvernes kommune, Bremsnes kommune og Kornstad kommune.

Figur 12: Foto av Smedvågen sett fra Bremsneshatten før utbyggingen i Smedvågen. Kilde: Stiftelsen Nordmøre museum.

I Smedvågen ble det i mai 1972 opprettet en industripark, som året etter ble kjøpt av Sterkoder shipbuilding i Kristiansund. De utvidet driften her med verkstedhall og seksjonshall. Produksjonen besto mye av seksjoner til oljeinstallasjoner og annen samferdsel. Anlegget ble videre utvidet med dypvannskai på Klubben på 70-tallet og ytterligere produksjonsarealer mot nord på 80-tallet. På det meste var det knyttet flere hundre arbeidsplasser til Sterkoder i Smedvågen. I 2006 ble anlegget solgt og i senere år har området blant annet blitt brukt til produksjon av trepellets.

Figur 13: Flyfoto av Smedvågen høsten 1980. Leveranse av boligdekket til Valhall-plattformen for Amaco og boremoduler til Statfjord B-feltet for Mobil. Kilde: Averøy industripark AS.

Med utvidelsene på 80-tallet forsvant det som gjensto av det gamle tunet på Nedre Smedvågen og anlegget fikk i grove trekk dagens form.

4.2 Vernestatus

4.2.1 Oversikt vernestatus

I det følgende vises en oversikt over dagens vernestatus innenfor plan- og influensområdet.

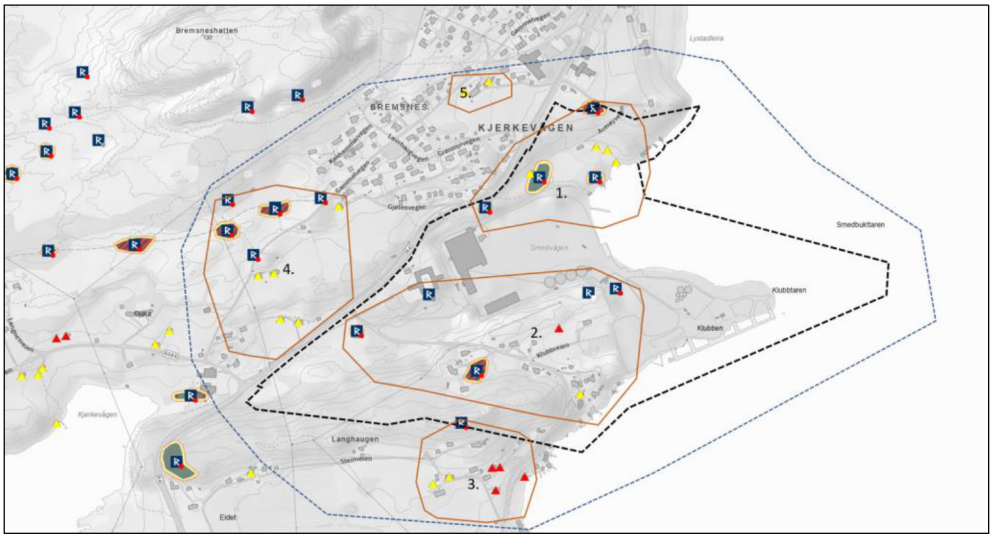
Deler av planområdet er regulert i reguleringsplan med "Bremsnes 2" (18.10.1985). Planen tilrettelegger for industriformål, jordbruksformål, Samferdselsformål, Spesialområde: fornminne (markert med gult), naustområde i nord og sør (markert med oransje).

I kommuneplanens arealdel er det vist et mindre båndleggingsområde etter lov om kulturminner H_730 langs søndre del av varslingsgrensen.

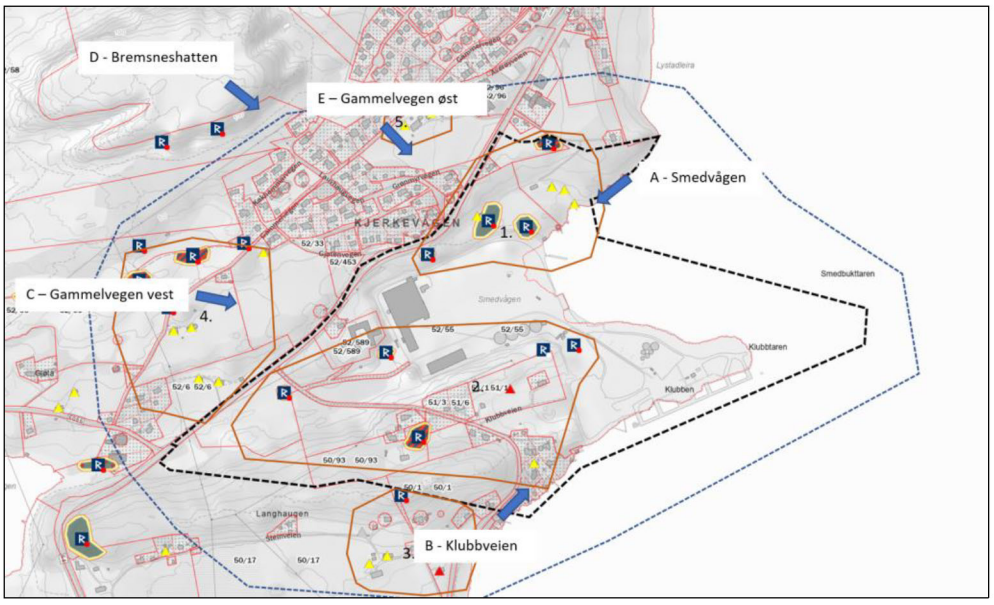
Innen planområdet (sort stiplet strek) finnes to delområder markert som 1 og 2. Innen disse finnes til sammen sju automatisk fredete kulturminner. Ett kartfestet kulturminne er fjernet, mens ett er omklassifisert til natur. Innen

planområdet finnes nyere tids kulturminner i form av SEFRAK-registrert bebyggelse, fire bygninger i nord ved Kjerkevågen, og ett i sør ved Klubbveien.

I influensområdet (blå stiplet strek), ligger flere automatisk fredete kulturminner, særlig mot vest og sør, og SEFRAK-registrert bebyggelse både ved Kjerkevågen og Steinveien.

Figur 14: Oversiktskart – vernestatus. Planområdet med sort stiplet strek, influensområdet er vist med blå stiplet strek. Brun strek viser delområder. Kilde: Riksantikvaren og COWI AS.

Figur 15: Oversiktskart – vernestatus med fjern- og nærvirkningsstandpunkt A – E, vist med blå piler. Kilde: Riksantikvaren og COWI AS.

5 Konsekvensutredning

5.1 Planområdet

5.1.1 Delområde 1 – Øvre Smedvåg og Strandheim søndre

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 1 ligger i hovedsak nord for industriområdet. Her finnes flere automatisk fredete kulturminner, flere av dem funnet i nylig registreringsarbeid. Like øst for industriområdet, ned mot naustene, ligger en delvis bevart gravrøys datert til bronsealder-jernalder, med ID: 92292. I nord ligger en boplass/aktivitetsområde fra steinalder/bronsealder med stedvis bevarte kulturlag med ID: 296337. Sentralt i delområdet ligger en boplass/aktivitetsområde fra bronsealder/jernalder med ID: 296339. Kulturminnet ligger ca. 10 moh. i det som tidligere ville vært en liten vik. Det er gjort funn av dyrkingslag, kokegroper og stolpehull. Vest i delområde er det gjort funn av aktivitetsområde med usikker datering, ID: 296343. Her finnes mulig dyrkingslag og enkelte kullholdige nedgravinger.

Nord i delområdet finnes nyere tids kulturminner. På eiendommen Øvre Smedvåg finnes SEFRAK-registrert bebyggelse, en falleferdig løe datert til 1900-tallet, første kvartal - SEFRAK ID: 1554-0006-131. Lenger øst på eiendommen Strandheim Søndre (også kalt Søre Strandheim) finnes tre SEFRAK-registrerte bygninger. Våningshus, stabbur og naust er oppført mot slutten av 1800-tallet SEFRAK ID: 1554-0006-157 mfl. Det var Erik Sivertsen Ertvåg som opprinnelig fikk skjøte på en part av Smevågen. Eiendommen ble skyldsatt under navnet Strandheim. I 1900 ble Søre Strandheim kjøpt til.

I området finnes også flere steingjerder, og oppmurte veifar. Kulturminnene ble påvist i forbindelse med arkeologisk registrering høsten 2022. Disse kulturminnene har ingen formell vernestatus, og er heller ikke kartfestet i askeladden.

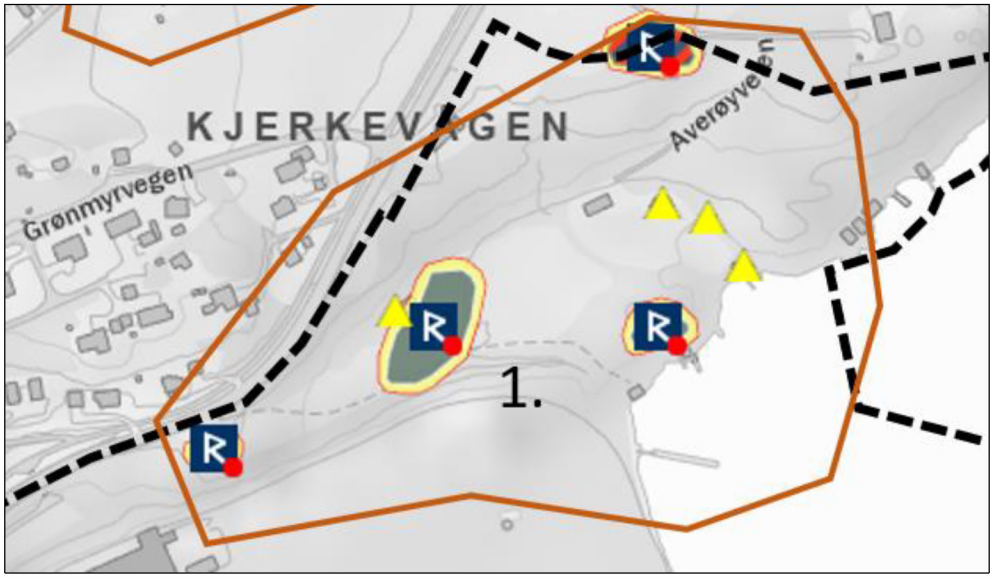
Figur 16: Falleferdig løe på den tidligere eiendommen Øvre Smevåg. (Kilde: COWI AS)

Figur 17: Eiendommen Strandheim søndre, sett i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Figur 18: Veifar bord for jordet ovenfor industriparken. Løa i bakgrunnen. (Kilde: Møre og Romsdal fylkeskommune).

Figur 19: Utsnitt av registreringskart. (Kilde: Askeladden).

Verdivurdering:

Både gravrøysen og de tre boplassene/aktivitetsområdene er automatisk fredet, noe som automatisk gir stor verdi. Gravrøysen er delvis skadet av moderne tiltak. På Nordmøre er det et fåtall registrerte aktivitetsområder fra bronsealder og yngre steinalder. Lokalitetene har derfor stor kunnskapsverdi knyttet til samfunn/hverdagsliv i denne perioden. Selv om lokalitetene ikke er direkte knyttet til Smedvågrøysa er de med på å gi et utfyllende bilde av utviklingen mot et mulig maktsentrum i området i bronsealder.

Bebyggelsen på Øvre Smevåg og Strandheim søndre er vurdert å ha middels verdi. Særlig Strandheim søndre er en eiendom med tidstypisk gårdsbebyggelse. Hovedbygninger er delvis ombygget, bl.a. med såkalte husmorvinduer. Bygningene er i tydelig dårlig forfatning. I området ligger en rekke nyere tids steingjerder og et veifar. Langs sjøkanten ligger flere båthus som ikke er SEFRAK-registrert.

Delområdet er vurdert til å ha opplevelsesverdi og historiefortellende verdi knyttet til kulturminner fra ulike epoker.

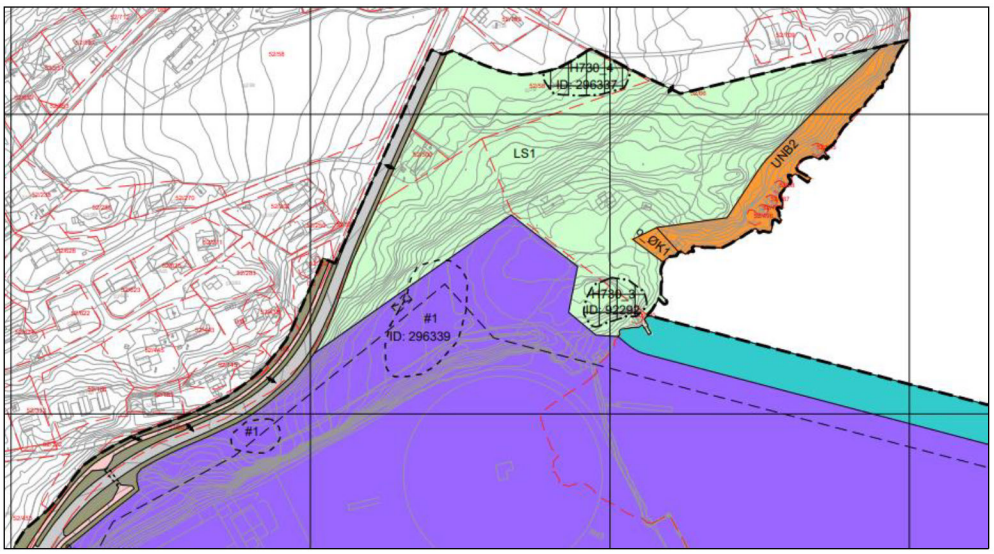
Delområdet er samlet vurdert til å ha **stor** verdi.

Påvirkning:

Tiltaket vil ha negativ påvirkning på delområde 1, sammenlignet med dagens situasjon. Tiltaket, herunder nytt industrianlegg og tilhørende bebyggelse, vil direkte påvirke 2 automatisk fredete kulturminner, bosetnings og aktivitetsområder med ID: 296339 og 296343. Kulturminnene vil måtte søkes frigitt og evt. graves ut før tiltak kan igangsettes. Tiltaket medfører at disse kulturminnene fjernes. Tiltaket vil medføre at de to øvrige automatisk fredete kulturminnene, gravrøysa med ID: 92292 og bosetnings- og aktivitetsområde med ID: 296397 vil bevares. Disse får bedret vern ved regulering til hensynssone H730.

Flere nyere tids kulturminner, slik som ruinen av løa, steingjerder og veifar, vil også bli direkte berørt: Tunet på Strandheim søndre vil ikke bli berørt. Opplevelsen av området, som allerede i dag er påvirket av næringsområdet, vil bli ytterligere påvirket.

Figur 20: Utkast til plankart som viser kulturminner som vil måtte søkes frigitt og de som blir bevart i LNF-området. Oransje viser de deler av delområde 1 som blir berørt. (Kilde: COWI AS)

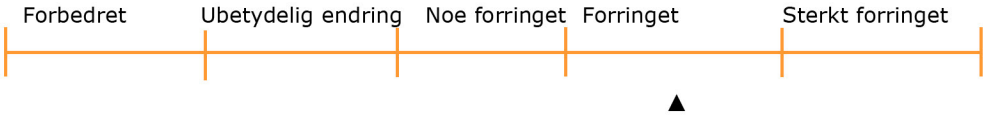

Figur 21: Nærvirkning – Standpunkt A – dagens situasjon fra sjøbodene ved Smedvågen. (Kilde: COWI AS)

Figur 22: Nærvirkning – Standpunkt A – ny situasjon fra sjøbodene ved Smedvågen. (Kilde: COWI AS)

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er samlet vurdert til å være: **forringet.**

Konsekvens:

Kulturmiljø 3.2 er gitt **stor** verdi. Påvirkning er **forringet**. Konsekvensen av tiltaket blir dermed: **(--), betydelig miljøskade** for delområdet.

5.1.2 Delområde 2 – Smedvågen

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 2 utgjør søndre del av planområdet/industriområdet og kollen omkring Klubbveien. I delområdet finnes flere automatisk fredet kulturminner. Vest i delområdet ligger et aktivitetsområde med en mulig kokegrop, datert til jernalder, med ID: 296347. Mot sør ligger en oppløyd boplass/aktivitetsområde datert til steinalder, ID: 296351. Her er det gjort funn av flint i pløyelag/matjord over et avgrenset område nær inntil boligeiendommer. En gravrøys, den såkalte Smedvågrøysa, datert til bronsealder-jernalder med ID: 113204, er påvist og delvis bevart i området.

Videre er det kartfestet en gravrøys datert til bronsealder-jernalder med ID: 113156 i kartdatabasen Askeladden. Nyere ortofoto og bilder viser at kulturminnet er fjernet ifm anleggelse av området på 1980-90-tallet. En avkreftet steinhaug, tidligere vurdert som gravhaug, ligger på en høyde i utkanten av industriområdet med ID: 92301. Verdien av disse kulturminnene er ikke vurdert.

I delområde 2 finnes to nyere tids kulturminner. Øst i Klubbveien ligger Klubbveien 58. Her ligger et våningshus kalt Vorpa eller Klubben, som er oppført på 1800-tallet med SEFRAK ID: 1554-0006-031. Huset fremstår med opprinnelig utforming og fasader.

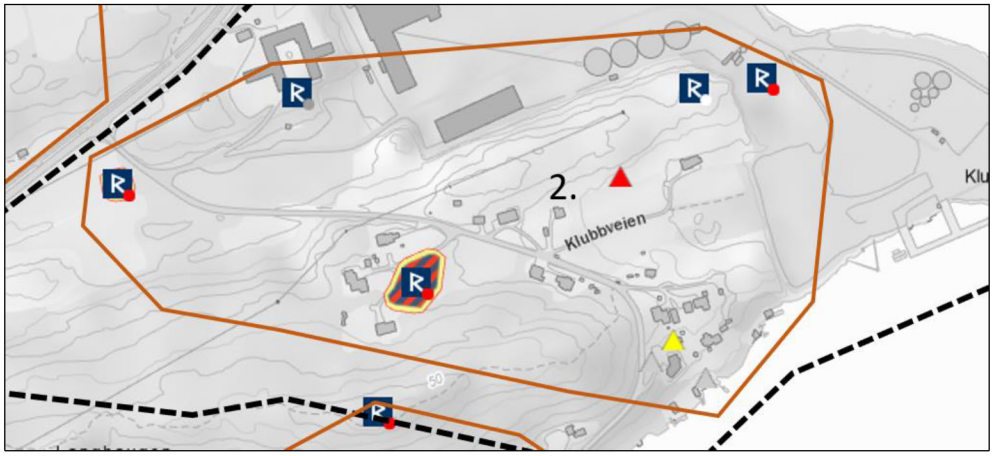

Figur 23: Våningshuset i Klubbveien 58, også kalt «Klubben». (Kilde: COWI AS)

Ved Klubbveien, lenger mot nord, ligger ruinen av våningshuset på Klubbugten, som ble oppført på 1800-tallet. Ruinen er SEFRAK registrerte med SEFRAK ID: 1554-0006-049. Lite er igjen av bygningen, jf. nyere ortofoto.

Figur 24: Området hvor ruinen av Klubbugten lugger ligger. (Kilde: COWI AS)

Figur 25: Utsnitt av registreringskart. (Kilde: Askeladden).

Sør for Klubbveien finnes også flere steingjerder, rydningsrøyser, steinuttak og oppmurte veifar fra nyere tid. Kulturminnene ble påvist i forbindelse med arkeologisk registrering høsten 2022. Disse kulturminnene har ingen formell vernestatus, og er ikke kartfestet i askeladden.

Verdivurdering:

De to boplassene/aktivitetsområdene og gravrøysa er automatisk fredet, noe som automatisk gir stor verdi. På Nordmøre er det et fåtall registrerte aktivitetsområder fra bronsealder og yngre steinalder. Lokalitetene har derfor stor kunnskapsverdi knyttet til samfunn/hverdagsliv i denne perioden. Kulturminnene er med på å gi et utfyllende bilde av utviklingen mot et mulig maktsentrum i området i bronsealder.

Bebyggelsen i Klubbveien 58, samt steingjerder og veifar, er vurdert å ha middels verdi.

Delområdet vurdert til å ha bruksverdi, opplevelsesverdi og historiefortellende verdi knyttet til kulturminner fra ulike epoker.

Delområdet er samlet vurdert til å ha **stor** verdi.

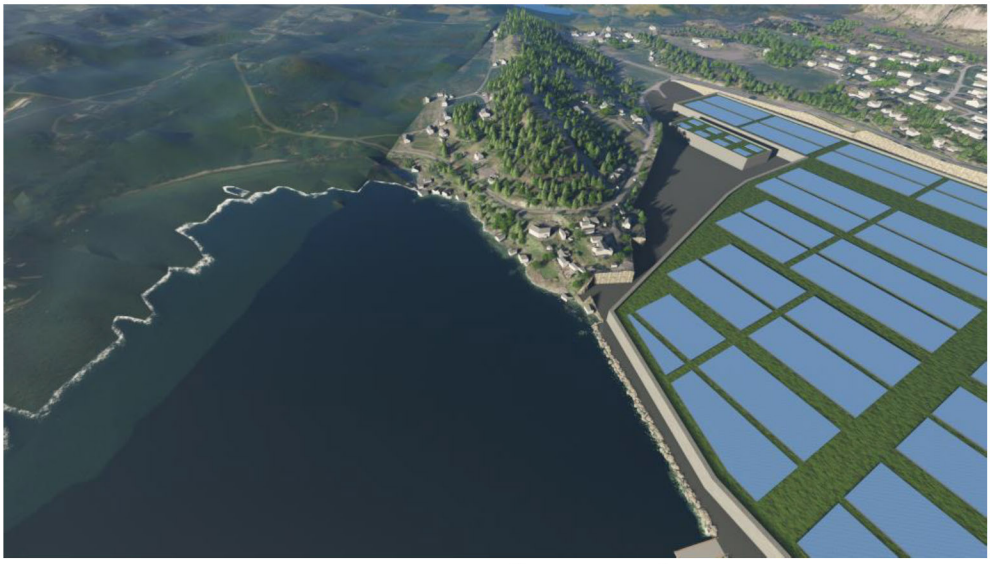

Påvirkning:

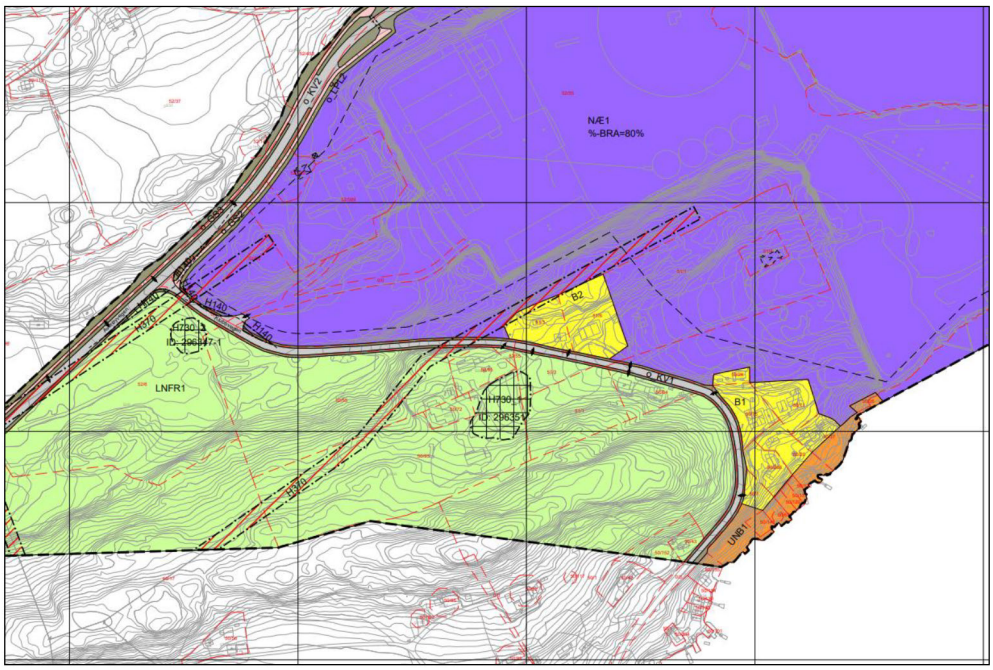
Tiltaket vil ha negativ påvirkning på delområde 2, sammenlignet med dagens situasjon. Tiltaket, herunder nytt industrianlegg og tilhørende bebyggelse, vil direkte påvirke ett automatisk fredet kulturminner, Smedvågrøysa med ID: 113204. Kulturminnene vil sannsynligvis måtte søkes frigitt og evt. graves ut før tiltak kan igangsettes.

Tiltaket vil medføre at området omkring Klubbveien 58 sikres som LNF- område, noe som sikrer et kulturminne med lokal betydning.

Opplevelsen av området, som allerede i dag er påvirket av eksisterende industriområde, vil bli ytterligere negativt påvirket i ny situasjon.

Figur 26: Skisse som viser tiltaket slik det vil påvirke delområde. (Kilde: COWI AS)

Figur 27: Utkast til plankart. To kulturminner reguleres med hensynssone H730. "Smedvå-grøysa" er ikke markert, men vil måtte ha en egen prosess. (Kilde: COWI AS)

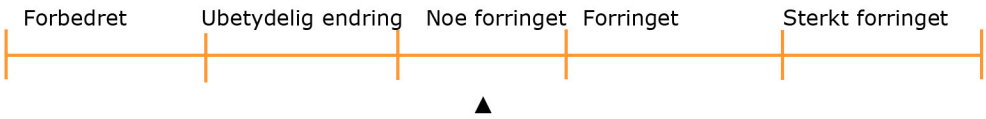

Figur 28: Nærvirkning standpunkt B - dagens situasjon – fra Klubbveien i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Figur 29: Nærvirkning standpunkt B - ny situasjon – fra Klubbveien i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er samlet vurdert til å være: **noe forringet**

Konsekvens:

Kulturmiljø 3.2 er gitt **stor** verdi. Påvirkning er **noe forringet**. Konsekvensen av tiltaket blir dermed: **(-), noe miljøskade** for delområdet.

5.2 Influensområdet

5.2.1 Delområde 3 - Steinveien

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 3 ligger sør for planområdet, langs Klubbveien. I området finnes rester etter et automatisk fredet kulturminne, en gravrøys datert til bronsealder – jernalder med ID: 92286-1. I Askeladden er kulturminnet beskrevet som følgende: *Rund. Totalt rasert. Bare kantene synlig. Midtpartiet helt fjernet. Her stikker fast fjell frem. Steingjerde i Ø-kant. En del av røysas steinmasser trolig benyttet til bygging av dette.* Røysen er ikke avkreftet.

I sør ligger flere nyere tids kulturminner, herunder gårds og småbruk i et åpent kulturlandskap. Her ligger Steinveien 72, et gårdsbruk kalt Bakken (også kalt Rausandbakken). Gården er omtalt på 1700-tallet. Her er bevart våningshus og stabbur datert til 1800-tallet. SEFRAK ID: 1554-0006-007 mfl.

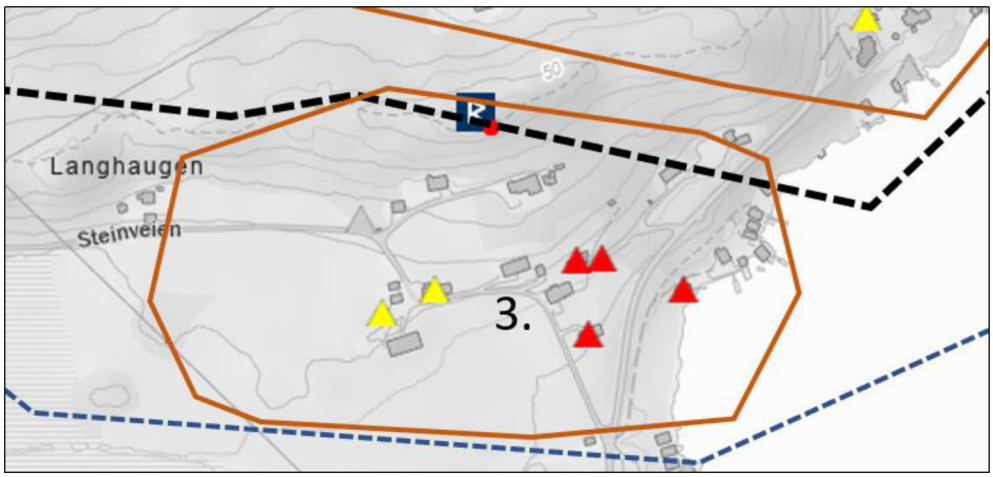

Figur 30: Gården Rausandbakken sett i retning vest. (Kilde: COWI AS)

I øst ligger Steinveien 80, et småbruk kalt Nerbakken (også kalt Rausand). Eiendommen er et småbruk med bevart våningshus, stabbur, løe og naust, alle oppført på 1800-tallet, med SEFRAK ID: 1554-0006-010 m.fl.

Figur 31: Gården Nerbakken sett i retning vest. (Kilde: COWI AS).

Figur 32: Utsnitt av registreringskart. (Kilde: Askeladden).

Verdivurdering:

Gravrøysens verdi er knyttet til at den er automatisk fredet, noe som automatisk gir stor verdi. Det uklart hvor stor del av gravrøysen som er bevart. Røysen har en plassering som bidrar til at den er synlig i landskapet ved Smevågen/Rausandbukta.

Bebyggelsen i kulturlandskapet ved Bakken og Nerbakken er vurdert å ha middels verdi. Gårdene har bebyggelse som representerer tidstypisk tunform og bebyggelse med ulik funksjon.

Delområdet vurdert til å ha noe opplevelsesverdi og historiefortellende verdi knyttet til kulturminner fra ulike epoker.

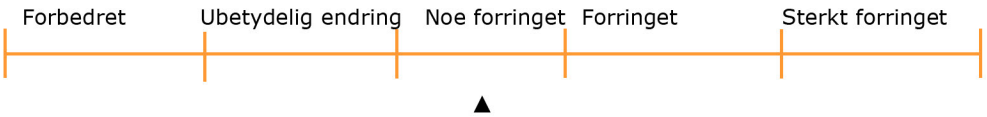
Delområdet er samlet vurdert til å ha **middels** verdi.

Påvirkning:

Tiltaket vil ha noe negativ påvirkning på delområde 3, sammenlignet med dagens situasjon. Delområdet ligger like utenfor planområdet, men spesielt gravhaugen, ligger nær planområdet oppe på høydedraget. Gårdene ligger et stykke utenfor planområdet, og er i hovedsak beskyttet av et høydedrag.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er samlet vurdert til å være: **noe forringet**

Konsekvens:

Kulturmiljø 3.2 er gitt **middels** verdi. Påvirkning er **noe forringet**. Konsekvensen av tiltaket blir dermed: **(-), noe miljøskade** for delområdet.

5.2.2 Delområde 4 - Gammelvegen

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 4 ligger nordvest for planområdet. I området finnes seks automatisk fredete kulturminner, seks bo- og aktivitetsområder med ulik funksjon og bruk, datert til steinalder og bronsealder med ID: 106933, 106872, 106875, 106880. Kulturminnene omfatter boplassområde, arkeologiske minner, Hulse (Valsehula) og funnområder, spredt i et område nord for nord for Gammelvegen.

Sør for Gammelvegen ligger flere nyere tids kulturminner i et åpent kulturlandskap. Her ligger Gammelvegen 54, kalt Gjøten Øvre, med hovedbygning datert

til 1800-tallet. SEFRAK ID: 1554-0006-056. Bygningen fremstår dels ombygget i flere faser.

Figur 33: Gården Gjøten Øvre sett i retning sør. (Kilde: COWI AS)

Lenger sør langs veien ligger Gammelvegen 58, et gårdsbruk kalt Gjøten Nedre (også kalt Ner-Gjøta). Her er bevart våningshus og løe datert til 1800-tallet. Hovedbygning er dels ombygget. SEFRAK ID: 1554-0006-050 mfl.

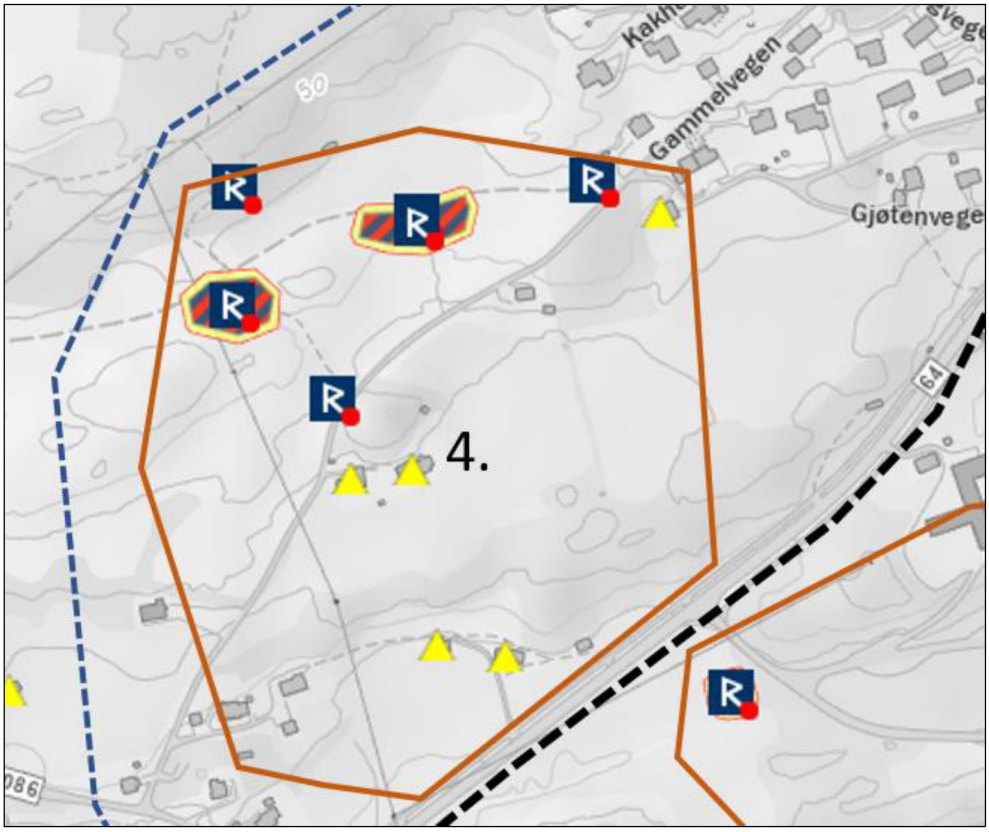

Figur 34: Gården Gjøten nedre sett i retning nordøst. (Kilde: COWI AS)

Lenger sør ligger Averøyveien 236, et gårdsbruk kalt Langmyren (også kalt Kirkvåg). Eiendommen er et gårdsbruk med bevart våningshus og løe, alle oppført på 1800-tallet, med SEFRAK ID: 1554-0006-039 m.fl. Gården er nevnt ifm skjøte i 1837.

Figur 35: Gården Langmyren sett i retning nordvest. (Kilde: COWI AS)

Figur 36: Utsnitt av registreringskart. (Kilde: Askeladden).

Verdivurdering:

De seks ulike bo- og aktivitetsområdene i området er automatisk fredet, noe som automatisk gir stor verdi.

Bebyggelsen på Øvre og nedre Gjøten og Langmyren er vurdert å ha noe verdi. Gårdene representerer eiendommer med tidstypisk tunform og bebyggelse med ulik funksjon.

Delområdet vurdert til å ha noe opplevelsesverdi og historiefortellende verdi knyttet til kulturminner fra ulike epoker.

Delområdet er samlet vurdert til å ha **stor** verdi.

Påvirkning:

Tiltaket vil ha noe negativ påvirkning på delområde 4, sammenlignet med dagens situasjon. Delområdet ligger utenfor planområdet og høyere i terrenget. Opplevelsen av området, særlig del høyereliggende områdene, vil bli ytterligere påvirket.

Figur 37: Fjernvirkning - Standpunkt C - Dagens situasjon fra Gammelvegen – vest, i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Figur 38: Fjernvirkning - Standpunkt C - Ny situasjon fra Gammelvegen – vest, i retning øst. (Kilde: COWI AS)

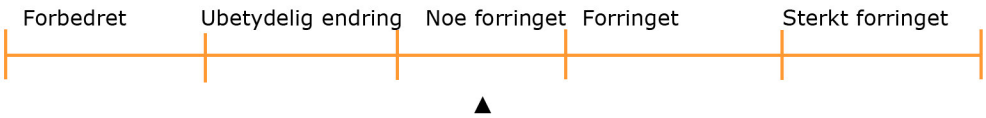

Figur 39: Fjernvirkning - standpunkt D - Dagens situasjon fra Bremsneshatten i retning øst. (Kilde: Brunsvika.net)

Figur 40: Fjernvirkning - standpunkt D - Ny situasjon fra fra Bremsneshatten i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er samlet vurdert til å være: **noe forringet**

Konsekvens:

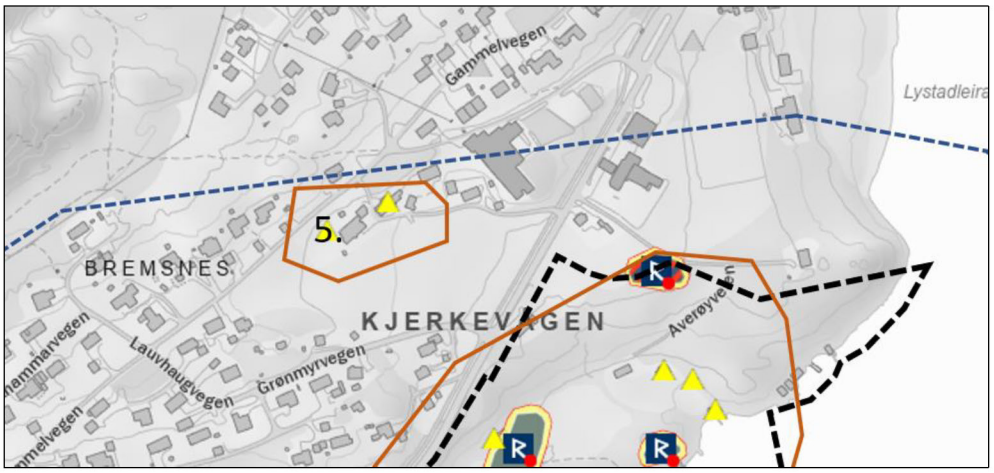
Kulturmiljø 3.2 er gitt **middels** verdi. Påvirkning er **noe forringet**. Konsekvensen av tiltaket blir dermed: **(-), noe miljøskade** for delområdet.

5.2.3 Delområde 5

I delområde 5 finnes ett nyere tids kulturminne. Her ligger Gammelvegen 32, kalt Grønmyr med stabbur og løe datert til 1800-tallet. SEFRAK ID: 1554-0006-057. Løa er ombygget.

Figur 41: Gården Langmyren sett i retning nordvest. (Kilde: COWI AS)

Figur 42: Utsnitt av registreringskart. (Kilde: Askeladden).

Verdivurdering:

Bebyggelsen på Grønmyr er vurdert å ha noe verdi. Gårdene representerer eiendommer med tidstypisk tunform og bebyggelse med ulik funksjon.

Delområdet vurdert til å ha noe opplevelsesverdi og noe historiefortellende verdi knyttet til kulturminner fra ulike epoker.

Delområdet er samlet vurdert til å ha **noe** verdi.

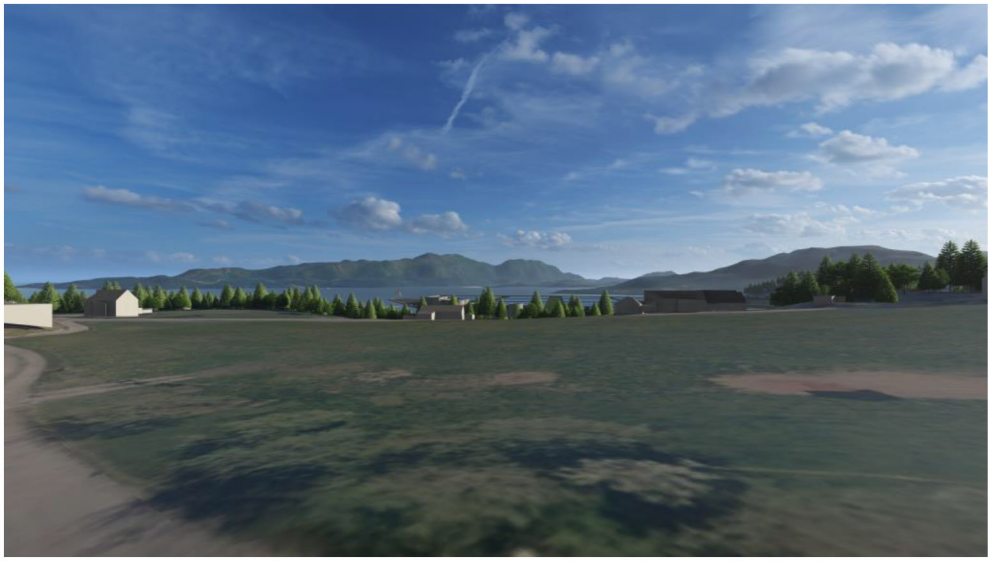

Påvirkning:

Tiltaket vil ha noe negativ påvirkning på delområde 5, sammenlignet med dagens situasjon. Delområdet ligger utenfor planområdet og høyere i terrenget. Opplevelsen av området, særlig del høyereliggende områdene, vil bli ytterligere påvirket.

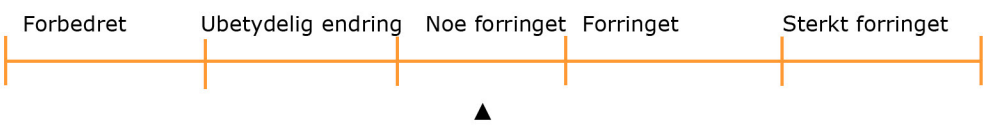

Figur 43: Fjernvirkning - standpunkt E - Dagens situasjon fra Gammelvegen – øst, i retning sør. Kilde: COWI AS

Figur 44: Fjernvirkning – standpunkt E - Ny situasjon fra Gammelvegen – øst, i retning øst. (Kilde: COWI AS)

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er samlet vurdert til å være: **noe forringet**

Konsekvens:

Kulturmiljø 3.2 er gitt **noe** verdi. Påvirkning er **noe forringet**. Konsekvensen av tiltaket blir dermed: **(0), ubetydelig miljøskade** for delområdet.

5.3 Samlet vurdering

Planalternativet vil samlet medføre noe miljøskade og dermed føre til noe negativ konsekvens for fagtema kulturarv, sammenlignet med referansealternativet (0-alternativet). Planalternativet vil direkte berøre flere automatisk fredete kulturminner og nyere tids kulturminner. Videre vil tiltaket slik det er vist bli et stort og synlig anlegg, som vil påvirke opplevelsen av kulturlandskapet i nærområdet.

Planalternativet vil medføre betydelig miljøskade nord i planområdet, ved delområde 1, som er gitt stor verdi. Her vil to automatisk fredete og flere nyere tids kulturminner, bli direkte berørt av tiltaket. Videre vil flere automatisk fredete kulturminner sikres i reguleringsplanen. Tiltaket vil påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring Smedvågen og småbruket Strandheim.

Ved delområde 2, som er gitt stor verdi, vil planalternativet medføre noe miljøskade. Her vil ett automatisk fredet kulturminne, rester etter dens såkalte "Smedvågrøysa" bli direkte berørt av tiltaket. Videre vil to automatisk fredete kulturminner sikres i reguleringsplanen. Tiltaket vil påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring Klubbveien.

Ved delområde 3, som er gitt middels og delområde 4 som er gitt stor verdi, vil planalternativet medføre noe miljøskade. Her vil tiltaket påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring Klubbveien i sør, og omkring Gammelvegen i nord.

Ved delområde 5, som er gitt noe verdi, vil planalternativet medføre ubetydelig miljøskade.

De automatisk fredete kulturminnene som blir direkte berørt av planalternativet vil måtte søkes frigitt, jf. kulturminneloven. De automatisk fredete kulturminnene som ikke berøres direkte, blir regulert til LNF- formål og sikres med hensynssone H730 i plankart og bestemmelser.

Skadereduserende tiltak beskrives i kap. 6 under.

Tabell 5-1. Tabell for vurdering av samlet konsekvens

Alternativer		0-alternativet	Planalternativet
Konsekvens for delområder	Delområde 1	0	**Betydelig miljøskade (- -)**
	Delområde 2	0	**Noe miljøskade (-)**

	Delområde 3	0	**Noe miljøskade (-)**
	Delområde 4	0	**Noe miljøskade (-)**
	Delområde 5	0	**Ubetydelig miljøskade (0)**
Avveininger	Begrunne høy/lav vektlegging av enkelte delområder	Områdene fremstår som i dagens situasjon.	Tiltaket medfører størst miljøskade for delområde 1 og delvis 2, der kulturminner blir direkte berørt av tiltaket.
Vurdering av samlet konsekvens for miljøtema	Samlet konsekvensgrad	**Ubetydelig konsekvens**	**Noe negativ konsekvens**
	Begrunnelse		Ett delområde har betydelig miljøskade (--), dette er høyt vektet. Tre delområder har noe miljøskade (-). Ett delområde har ubetydelig miljøskade. Samlet gir dette noe negativ konsekvens.
Rangering	Rangering	1	2
	Begrunnelse for rangering	Rangeres best fordi det får minst konsekvens for fagtema. Er ikke et reelt alternativ.	Rangeres dårligst fordi det får mest konsekvens for fagtema. Er et reelt planalternativ.

6 Skadereduserende tiltak

For å redusere og forebygge de negative konsekvensene av en plan, er det flere tiltak som kan gjennomføres både i anleggsperioden og i permanent situasjon. Tiltakene nedenfor er vurdert som realistiske å gjennomføre i dette prosjektet.

6.1 Anleggsperioden

- I planen er det lagt inn en bestemmelse om at: Dersom det under anleggsarbeid eller annen virksomhet i planområdet framkommer automatisk fredete kulturminner, må arbeidet straks stanses og kulturvernmyndighetene varsles som omtalt i lov om kulturminner § 8, 2. ledd.

- Alle kjente automatisk fredete- og nyere tids kulturminner som skal ivaretas, skal tydelig avmerkes i plankart og i aktuelle prosjekteringsdokumenter.

- I planen bør det sikres at vegetasjon som ikke berøres av tiltaket, og da særlig i randsonen bør sikres og avmerkes i anleggsperioden.

- I anleggsperioden må kjente registrerte automatisk fredete kulturminner, som skal bevares, gjerdes inn med midlertidig gjerde. Automatisk fredete kulturminner har en sikringssone på 5 meter, som i likhet med selve kulturminnet er fredet. Tunge anleggskjøretøy er ikke tillatt brukt innenfor sikringssonen for automatisk fredete kulturminner. Det er ikke lov til å lagre anleggsutstyr eller tilsvarende, eller gjøre inngrep i grunnen.

- Der tiltak medfører direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner, og det ikke lar seg gjøre med plantilpasninger og regulering til hensynssoner med bestemmelser om vern, kreves det dispensasjon fra kulturminneloven, jf. § 8, 4. ledd. Dersom dispensasjon blir gitt av Riksantikvaren, vil det normalt bli satt vilkår om arkeologiske utgravinger. Ved fjerning av automatisk fredete kulturminner etter dispensasjonsvedtak, vil sikring av kunnskapsverdien som kulturminnene har gjennom utgraving, være et viktig avbøtende tiltak. I denne sammenheng kan også informasjon/skilting være et skadereduserende tiltak.

- Verneverdige bygninger som skal rives/flyttes må dokumenteres før rivning. En eventuell dokumentasjon må skje i samråd med Møre og Romsdal fylkeskommune.

6.2 Permanent situasjon

- Det er innarbeidet en bestemmelse knyttet til varsling av kulturminnemyndighet jf. Kml. § 8.2.

Plankart: Der tiltak ikke medfører direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner innen planområdet skal disse avmerkes med hensynssone H730 i plankart og sikres i bestemmelser.

Plankart: Der tiltak medfører direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner, og det ikke lar seg gjøre med plantilpasninger og regulering til hensynssoner, med bestemmelser om vern, avmerkes disse med bestemmelsesområder i plankart, og tilhørende krav knyttet til dispensasjon og utgraving i Kml. sikres i bestemmelser.

- I planens bestemmelser skal det sikres at bebyggelse skal utformes med volum, plassering, fasadematerialer og farger som i størst mulig grad er tilpasset stedet og omkringliggende kulturlandskap. Høyde på bebyggelse bør holdes under kote 23 for å begrense fjernvirkning av tiltaket.

- I videre detaljprosjektering bør det også vurderes vegetasjon som avdemping i forhold til kulturlandskapet, kan fungere.

7 Supplerende undersøkelser

NTNU - *Vitenskapsmuseet ber om å få oversendt 1. utkast av reguleringsplanen med reguleringsbestemmelser og kartmateriale, til uttalelse når dette foreliger.» Dette kan medføre krav om supplerende undersøkelser.*

8 Referanser

- Averøy bygdebok – gardsnavne og ættesoge for gardsnummer 52, Bremsnes – nasjonalbiblioteket. Endre Holten.
- Riksantikvaren: https://www.riksantikvaren.no/
- Kulturminnedatabasen Askeladden: https://askeladden.ra.no/
- Kulturminnesøk: https://kulturminnesok.no/
- Digitalt museum: https://digitaltmuseum.no/
- Googles karttjeneste: https://googlemaps.no/
- Kartverket: https://kartverket.no/
- Lokalhistoriewiki
- Finn.no
- Store norske leksikon